

grafoman

Listopadové vydání 2019 k třicetiletému výročí od Sametové revoluce

OBSAH

*Magazín Grafoman 2019
Vydání k výročí 30 let
od Sametové revoluce*

Sametová revoluce v kontextu
konce 80. let

Julie Šišková 4

Příběh paní Marie

Kristýna Kokrdová 5

Ptáček v kleci

Barbora Kůtová 7

Podepsat či nepodepsat? To je, oč
tu běží...

Tereza Kučerová 8

Příběh písně Modlitba pro Martu

Barbora Kůtová 9

„Bezdrogové“ komunistické
Československo

Klára Šebestová 10

Manifestace za nové tvůrčí činy ve
jménu socialismu

Klára Divišová 11

Erik Tabery: „Kriticky přemýšlet o společnosti a o dění je namáhavé i ve svobodné společnosti.“

Zuzana Vodáková **12**

„Tanks are rolling out, the Stones are rolling in!“

Barbora Kůtová **16**

Jaroslav Hutka : „Jde o to říct ďáblu ne.“

Marie Radová **17**

Jaroslav Seifert – básník, který nesmlčel pravdu

Zuzana Vodáková **18**

Rozhovor o Sametové revoluci s Mgr. Marcelou Mikovou, Ph. D

Barbora Kůtová **20**

„My Russia is in prison“ aneb Chci se dostat za hranice, dokud jsou otevřené

Matouš Baloun **21**

Úryvky z Růžového práva a další ukázky

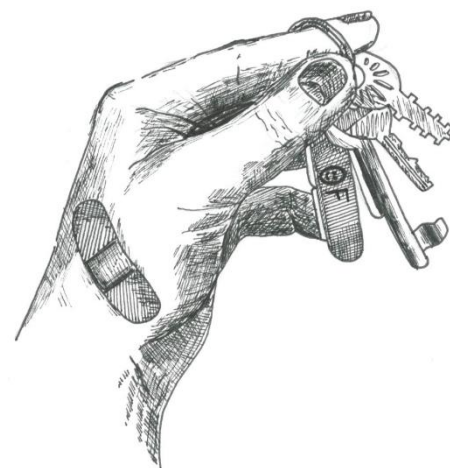
Sametová revoluce v kontextu konce 80. let

Julie Šišková

O období mezi 17. listopadem a 29. prosincem roku 1989 označujeme jako Sametová revoluce. Jednalo se o shluk událostí, který na základě masových demonstrací vyvrcholil zvolením Václava Havla prezidentem republiky. Pod samotným pojmem Sametová revoluce si dnes prakticky každý, včetně nás, co jsme ji nezažili, představí bezbranné studenty stojící na Národní třídě proti ozbrojeným gardám státní bezpečnosti. A tak to také doopravdy bylo, je to však jen pouhým zlomkem toho, co se ve skutečnosti událo.

K pochopení těchto souvislostí mi poslouží sociologická esej Iva Možného „Proč tak snadno“, která s mrazivou přesností reflektuje minulost i současnost naší společnosti. Možný se ve své eseji zabývá především tím, co předání moci vůbec umožnilo, nejednalo se totiž v pravém slova smyslu o revoluci. Revoluce bývají vykoupeny ztrátami na obou stranách barikády a o tom v naší situaci hovořit nelze. Nutno ale podotknout, že protestující nemohli dopředu předpovídat onu sametovost celého procesu a podstoupili tak značné riziko.

Nabízí se tedy hned několik otázek. Proč se komunistická strana na samém sklonku moci více nesnažila o své zachování? Co společnost přimělo k akci? Nebo spíše, proč se na onu akci čekalo tak dlouho? Je jasné, že se jen tak, ze dne na den, nepřeskočilo z až orwellovsky nastíněného státního zřízení, jak je na něj dnes často pohlíženo, do porevolučního svobodného Československa. Abychom si mohli odpovědět na tyto otázky, je nutné si lehce nastínit každodennost 80. let, kterou však objektivně nelze zjistit. Ivo Možný k dané problematice uvádí, že společnost se již nacházela na prahu ekonomického a hlavně sociálního rozpadu, kdy nebylo možné o nic usilovat a peníze ztrácely hodnotu. Kdybyste se v tomto období ocitli například v pozici instalatéra, celá vaše živnost by závisela na tzv. „ekonomice dobré vůle“ a to je onen paradox, protože jste stále byli zaměstnancem státního podniku. Tržní ekonomika neexistovala a vše fungovalo v jakémsi režimu výměnného obchodu, což v praxi znamenalo, že instalatér zedníkovi spravil potrubí a zedník mu na oplátku opravil chatu, to vše povětšinou v rámci pracovní doby. Netrvalo to dlouho a celý problém se přesunul i na základní potraviny. Člověk se tak nemohl hnout z místa a to nejen za státní hranice, jak si nyní často představujeme, ale ani za hranice svého regionu. Znamenalo by to pro něho totiž ztrátu veškerých materiálních vazeb. Dalším faktorem byla i absurdnost činnosti KSČ, kdy ideologie i pro ně samé postrádala smysl. Nikdo nechtěl sedět na nekonečných schůzích a plnit pětiletky. Nespokojenost s tehdejšími systémem, tak nepanovala jen mezi řadami disidentů, ale přenesla se na celou populaci včetně běžných rodin a již zmiňovaných straníků. Tato situace sama o sobě naznačuje blížící se kolaps celého systému. Nezbyvalo než čekat, kdy demonstrace započaté na konci 80. let nabudou na síle a přidají se k příkladu okolních států, kde už revoluce probíhala v plném proudu. A to se také díky odvaze studentů a ideálům Václava Havla stalo. Od roku 1989 jsme tedy svobodným demokratickým státem.

„Nově nabytá svoboda nám nepomůže, pokud se nezbavíme starých pověr.“ [Možný, 2009: 108] Je jasné, že 40 let života v totalitním režimu zanechalo na naší společnosti šrámy, ovšem 30 ve svobodné zemi nám dává velkou naději.

Použitá literatura: Možný, I. 2009. Proč tak snadno...: Některé důvody sametové revoluce. Praha: Sociologické nakladatelství.

Příběh paní Marie

Kristýna Kokrdová

Psal se rok 1949 a Marie zrovna ukončila zdravotní školu. Nastoupila do jedné pražské nemocnice. Mezi pacienty občas byli i vězni nebo lidé nepohodlní tehdejšímu režimu. Bylo jí 22 a byla odhodlána pomáhat. To se jí ovšem nevyplatilo...

Zatčení

Jednou ji kdosi z pacientů poprosil, aby předala dokument tomu, kdo na ni bude čekat před nemocnicí. Vyhověla. A tak se stalo, že 17. dubna 1950 Marii při předávání dokumentu zatkla StB. Byla převezena do vazební věznice k výslechům. Začaly jí těžké dny. V jedné malé cele žilo pět žen. Voda byla pouze na chodbě, na den měly nárok pouze na dva kýble s vodou a na umytí dvě umyvadla. Místo toalety byl hrnec s dřevěným prknem, který vězeňkyně denně vynášely. Každý den probíhaly kontroly. Dva dozorcí pravidelně chodili po celách. Kontrolovali i hrnce s výkaly. Jeden dozorce míchal hůlkou hrnec a druhý hlídal ženy. Jedna nová vězeňkyně, která byla s Marií v cele, se nad celou situací pousmála. Ihned dostala ránu pěstí. Vždy následoval trest, pokud se někdo jen zasmál. Každý den ženy pozorně poslouchaly čísla vězňů, podle kterých chodily k výslechům. Někdy se vězeňkyně z výslechu nevrátily do cel, ale šly do "temnic", místností bez jakéhokoliv přístupu světla, dalo by se říct samotka. Často se po tvrdém výslechu vracely ponížené a bez sebevědomí. Bály se jedna o druhou, většina žen tam byla zatčena neprávem, kvůli naprosté banalitě. Marie tam byla ve svých 22 letech jako jedna z nejmladších.

Soudní věznice

Marie byla zatčena 17. dubna 1950 a její soud se konal až 9. května 1951. Když ji přesunuly do soudní věznice, popisuje tuto dobu alespoň o trochu lépe. V celách už měly ženy splachovací záchod, takže si mohly během dne nacytat vodu na mytí a na praní. Všechny v cele byly přibližně stejného věku. Během čekání na soud musely lepit sáčky a papírové praporky. Každý měsíc dostávaly 21 Kčs na nákup těch nejdůležitějších věcí, zubní pastu, mýdlo, vatu a cigarety. Kouřit se smělo jen na vycházkách. Neměly sirky ani zapalovače, připalovala jim bachařka. Některé z bachařek byly hodnější a často se otáčely nebo odcházely, když se roznášelo jídlo. Dne 9. května 1951 byla Marie odvedena před soud, kde byla odsouzena jako politický vězeň k pětiletému trestu odnětí svobody.

Lágr

Marie byla převezena do lágru. Měla nastoupit na pozici zdravotnice v Kladně-Dubí. V tu dobu tam přivezli padesátiletou lékařku. Dobrovolně se vzdala své pozice ve prospěch této ženy. Později však rozhodnutí velmi litovala. Lékařka byla neschopná a lhostejná. Měla jít radši pracovat do Poldovky, kam nakonec nastoupila Marie. Ženy zde pracovaly v tažárně, válcovně anebo vykládaly uhlí. Pobývaly zde v dřevěných budovách plných štěnic. Tam přišla, ne vlastní vinou, k těžkému úrazu. Převrhl se na ni kovový stůl plný ocelových trubek. Po tomto zranění jí zůstaly zdeformované kosti na nohou. Proto ji krátce na to, v roce 1954, převezli do Pražské nemocnice na Pankrác.

Vazební věznice Praha Pankrác

Marie se tady měla starat o vězeňkyně jako zdravotnice. Zde se znovu sešla s jednou ženou ze soudní věznice. Byla to magistra, která měla doma malé dítě, o které se starala její babička. Ve vězeňské nemocnici zastupovala mnoho pozic. Operovalo se zde dvakrát týdně. Marie tu pracovala jako instrumentářka, asistovala u porodů, starala se o narozené děti a pomáhala vězeňskému lékaři. Zkrátka, dělala vše, co bylo třeba. Byla ráda, když se mohla starat o miminka, směla s nimi chodit ven, na čerstvý vzduch. Vnímala velký psychický nátlak dozorců. Když zemřela jedna pacientka-vězeňkyně, velitelka jí nařídila, aby došly pro rakev. Musely jít přes dvůr, kde stála šibenice, k nízké budově, která vypadala jako kaple. Uvnitř bylo velké množství dřevěných rakví, které do sebe zapadaly. Pro Marii to byl jeden z nejhorších zážitků. Říkala si: „Na co tolik rakví? Je už přece rok 1954!“. Vedle jejich pracoviště byly tři cely smrti, kde vězni čekali na popravu. Vzpomíná, jak se tajně dívaly kukátkem do cel, které byly už prázdné, a modlily se. Jedním z nejsmutnějších okamžiků pro Marii bylo, když za ní přišla na návštěvu její maminka. Bylo to velmi bolestivé, seděly obě za mřížemi, asi metr od sebe. Maminka jí poradila, aby podala žádost o prominutí zbytku trestu. Chystala se amnestie a zbýval jí jeden rok. To taky udělala a byla propuštěna na podmínku 9. února 1954.

Zařazení do společnosti

Marie se vrátila do „běžného“ společenského života. Neuměla však pracovat s penězi, ani se pohybovat mezi lidmi. Neuměla si užívat života, když věděla, co prožívají ženy ve vězení. Rozhodla se, že znovu zažádá o práci v Praze, kde pracovala před zatčením. Hlavní řádová sestra ji srdečně přivítala a zavedla ji do kádrového oddělení, před muže, člena KSČ, který měl rozhodnout o jejím přijetí do nemocnice. Hlavní sestra ji hájila a chválila ji, že je pracovitá a šikovná. Kádrový pracovník se do ní ale pustil. Urážel ji, posílal do pekla, přičemž Marie mezitím zdržovala slzy. Nechtěla před tímto člověkem plakat. Do pražské nemocnice ji už nevzali. Byla velmi zoufalá a rozhodla se tedy jít za hlavním lékařem nemocnice na Pankrác. Nabídla mu, že si odpracuje ten jeden rok, na který byla propuštěna, ale bohužel to nešlo. Dva měsíce proto hledala práci. Nikde ji nechtěli přijmout, právě kvůli jejímu pobytu ve vězení pro politické vězně. Po těchto dvou měsících potkala kamarádku, která měla

známého na Ministerstvu zdravotnictví. Kamarádka slíbila, že jí pomůže. Domů jí potom přišel telegram se slovy: „Vše zařízené, můžete nastoupit”.

Práce zdravotní sestry

Marie nastoupila do nemocnice. Vypadala velmi mladě a všichni si mysleli, že zrovna vyšla ze školy. Pracovala jako sestra na směny. Byla velmi spolehlivá a šikovná, a proto když její vrchní sestra odešla na mateřskou dovolenou, tak ji začala zastupovat. Po půl roce, 5. února 1955, jí ale přišel dopis s předvoláním k Lidovému soudu. Tam ji málem odsoudili za to, že v podmínce

vykonává důležitou funkci v nemocnici. Nakonec musela nastoupit na místo dietní sestry, kde podle jejích vlastních slov byla platná jako husa v nebi. Zažádala si proto o místo laborantky. V laboratoři se jí líbilo. Byla v dobrém a pracovitém kolektivu, od kterého se hodně naučila. V roce 1956 odcházely z nemocnice řádové sestry, díky čemuž byla přeřazena na operační sál. Dodělala si vzdělání a stala se opět instrumentářkou, ale už s osvědčením. Tam pracovala až do důchodu.

Tento příběh mi převyprávěla dcera paní Marie, které bych chtěla tímto poděkovat za poskytnuté materiály a hlavně za ochotu povědět mi bolestivý příběh její maminky.

Ukázala mi také dárky, které vyráběly vězeňkyně a dávali si je navzájem na památku.

Například záložku do

knížky z látky ze slamníku, krajkové dečky, figurku Ferdy mravence umotaného ze žíně, malý růženec ze sežvýkaného chleba, malinká srdíčka vyrobená ze spodního prádla a maličkou knížku s modlitbami.

Paní Marie říkala, že těchto pár let jí hodně vzalo, ale i hodně dalo. Díky pobytu ve věznici na Pankráci si uvědomila, jak moc jí práce zdravotní sestry baví, a to i přes všechno, čím si prošla.

Ptáček v kleci

Barbora Kůtová

Kdysi kdesi stála klec,
v níž žil malý ptáček.
Nikdy však nepoznal okolní svět.

V tom byl ten háček.

Ptáček toužil po svobodě,
mocht si konečně protáhnout křídla.

Leč dosud se nevzdálil od svého bidla.

Často jsem slýchal
jeho hořký zpěv...

Lamentoval na život,
jenž neprožil doteď.

Celé noci snil o tom,
jak roztáhne křídla.

Až jednou večer náhle
jeho smutná píseň ztichla.

Slovem jsem se nezmínil,
co se tenkrát stalo.

Na ptáčka se zčistajasna
zcela zapomnělo.

V kleci už dál nepobýval
pánův věčný mazel.

Přišel jsem tam po ránu
a ptáček byl pryč. Zmizel.

Podepsat či nepodepsat? To je, oč tu běží....

Tereza Kučerová

Charta 77 vznikala v průběhu prosince 1976 a její text byl publikován 6. a 7. ledna 1977. Jednalo se o neformální československou občanskou iniciativu, která kritizovala státní a politickou moc dřívějšího ČSSR. Autoři textu zůstali v anonymitě a dodnes je známo jen to, že značnou část sestavili Václav Havel spolu s Pavlem Kohoutem. Mezi první signatáře patřil Jan Patočka, Jiří Němec, Václav Benda, Pavel Kohout, Zdeněk Mlynář, Jiří Hájek a další. Historiky je považována za jednu z nejvýznamnějších akcí odporu vůči komunismu v období normalizace.

Podnětem jejího vzniku bylo nedodržování lidských a občanských práv a zadržení undergroundové skupiny PPU (The Plastic People of the Universe). Dokument byl označen za protistátní, protisocialistické, demagogické a hanlivé psaní. Signatáři byli popisováni

jako ztroskotanci či zkrachovaní politici. Postihla je celá řada represí – vyhodili je z práce, jejich děti nemohly studovat na školách, byla jim odebírána občanství, nutili je k emigraci a docházelo i k vyvlastňování nemovitostí. Signatáři byli zadržováni státní policií a následně souzeni a vězněni. Cílem StB bylo izolovat, umlčet či zastrašit všechny signatáře. Z důvodu snahy o zamezení rozšíření tohoto dokumentu zadržela StB 6. ledna 1977 Václava Havla, Ludvíka Vaculíka a Pavla Landovského. Tím ale nezabránili zveřejnění listiny o den později. V zahraničí vznikalo mnoho iniciativ, které měly dokument podpořit. Například v Paříži vznikl *Mezinárodní výbor na podporu zásad Charty 77 v Československu*. Chartisté však získali vliv na dění ve společnosti až na konci roku 1989, po výměně vládnoucí moci. Rádio jako třeba Svobodná Evropa bylo silně rušeno, což bránilo rozšíření, a během komunistické vlády byl význam listiny omezen. 12. ledna 1977 byla uveřejněna Anticharta jako reakce komunistické vládnoucí moci na výše zmiňovaný dokument. Podepsalo ji mnoho umělců, a

řada z nich tvrdila, že tak učinila pod nátlakem.

Chartu 77 do Sametové revoluce podepsalo skoro dva tisíce lidí. V Praze 3. listopadu 1992, po svržení komunistické totality, byla Charta 77 oficiálně ukončena.

Příběh písně Modlitba pro Martu

Barbora Kůtová

Symbol Pražského jara, odporu českého národa proti vpádu vojsk Varšavské smlouvy, hymna Sametové revoluce....takováto a jistě i jiná pojmenování můžeme dnes zaslechnout, když někdo zmíní píseň Modlitba pro Martu, již zazpívala zpěvačka Marta Kubišová 21. listopadu 1989 z balkonu Melantrichu pro zcela zaplněné Václavské náměstí. Na začátku, kdy skladba vznikala, by nikdo nečekal, že sehraje tak významnou roli v událostech minulého století. Původně byla napsána v roce 1968 pro seriál Píseň Rudolfa III. s názvem Modlitba. Autorem textu, který je na motivy Jana Amose Komenského, se stal Petr Rada, jehož později přiměl nátlak režimu emigrovat do Austrálie. Hudbu k němu složil Jindřich Brabec.

Dne 23. srpna 1968, dva dny po okupaci, Marta Kubišová nazpívala píseň v nahrávacím

studiu Československé televize, odkud se následně na magnetofonovém pásku dostala do rozhlasu, jenž burcoval k odporu proti okupantům. V seriálu se objevila na podzim, avšak s dodatkem, že nijak nesouvisí s aktuálním politickým děním. Každý si to samozřejmě vyložil po svém. V dubnu následujícího roku byla skladba zakázána a zpěvačka musela řešit četné problémy. Při vystoupení v červnu v Bratislavě ji odmítli zabírat kamerami a když odvětila, že si můžou dělat, co chtějí, ale že zpívat bude, tak se záhadně ztratily noty. Úplný zákaz vystupování přišel až v lednu 1970, ani ten však Martě Kubišové v koncertování nezabránil. Modlitba tajně zaznívala na undergroundových akcích, kam byli pozváni jen vybraní lidé. Zpěvačka byla mezi prvními, kdo podepsal Chartu 77, díky čemuž byla stále více sledována a stíhána policií StB. Poprvé po dlouhé pauze veřejně vystoupila až v roce 1988 na demonstraci při příležitosti 40. výročí vyhlášení Všeobecné deklarace lidských práv, kde zazpívala československou hymnu. Přišel 21. listopad 1989 a

zpěvaččino známé vystoupení před tisícovkami lidí. Tehdy za ní přišel Ondřej Vetchý se slovy, že ji Václav Havel potřebuje. Když dorazila, tak na místě potkala spoustu svých přátel a chartistů. Najednou ji Jiří Černý vystrčil na balkón s tím, že by to chtělo tu „modlitbičku“, a zpěvačka stanula před více než sto tisíci lidmi. Nezpívala skoro 19,5 roku a teď měla před sebou plný Václavák. Pustila se tedy do zpěvu a náměstím se začala linout slova symbolizující pro mnohé příchod tak dlouho očekávané svobody.

Po dlouhé době, v roce 2018, se píseň konečně dočkala ocenění za nejlepší skladbu století a videoklipu. Marta Kubišová už sice svoji kariéru před dvěma lety ukončila, ale její píseň bude navždy považována za hymnu revoluce a zpěvačka za jednu ze statečných osobností naší historie.

„Bezdrogové“ komunistické Československo

Klára Šebestová

Myslíte si, že k nám drogová mánie přišla až po Sametové revoluci z již drogově závislého Západu?

Také zastáváte domněnku, že se u nás omamné prostředky objevily až po roce 1989? Pojdme se podívat třeba už do dob první republiky. Každý si představíme noblesní dámy v dlouhých sukních ve společnosti pánů v černých elegantních oblecích, sedících v zakouřených salónech. Závislost na cigaretách však není jediná, která prvorepublikovou smetánku trápila. Méně známou skutečností je šňupání zázračného bílého prášku z koky, kterému společnost holdovala. Stačilo zajít k lékaři a při bolesti zubů jste z ordinace odcházeli s plně legálním předpisem na tehdejší všelék – kokain. Látka se stala velmi rychle populární a nutno konstatovat, že ji neužívaly jen kriminální živly. I většina umělců a slavných osobností trpěli závislostí. Takže až budete příště sledovat nějaký prvorepublikový film, nezapomeňte, že někteří herci nejspíše požívali koks. Asi se všichni v duchu ptáte, proč policie s narkomany nic nedělala? Přišla až, jak se říká, s křížkem po funuse. Plně rozjetou éru kokainu měla zastavit čtyřčlenná skupina četníků založená až v roce 1928.

Teď už vás nejspíš nepřekvapí, jak si lidé u nás zpestřovali život za dob komunismu. Jelikož tady nebyly k dostání omamné látky jako na Západě, tak se jim Češi snažili alespoň přiblížit. Kromě pití piva a kouření začali zneužívat léky a různé další chemikálie. Musí se nechat, že vynalézavost jim rozhodně nechyběla. Čichání nejrůznějších čisticích a chemických ředidel, pojídání krémů nebo vyšší dávkování uklidňujících a psychotropních léků... Také oblíbeným byl tak zvaný braun, což je podomácku vyrobená směs z kodeinu. Z přírodních látek byly rozšířené dodnes používané lysohlávky. I když o něco později, na své si přišli i milovníci tvrdých drog.

Za komunismu jednoznačně kraloval pervitin. Prvorepublikoví uživatelé koksu začali pomalu přecházet na stranu metamfetaminu. Oficiálně první vlnu popularity zažil v období druhé světové války, kdy se podával vojákům. Lékaři dokonce využívali novou, skoro neznámou látku ve zdravotnictví. Ze seznamu legálních léčiv byl oficiálně vyškrtnut v roce 1959, kdy byla zjištěna spousta vedlejších účinků, zejména závislost. Češi si ho ale nadále vyráběli v pohodlí domova z léků, které obsahovaly efedrin. Nejdříve ho uměli připravit jen v tekuté formě, takže se poté pil. Postupným zdokonalováním se podařilo pervitin vyrábět v krystalické podobě.

Další králem na našem seznamu je LSD. Poprvé se tato omamná látka objevila roku 1938 v laboratořích švýcarské farmaceutické firmy. Vývoj drogy na našem území se plně rozvinul o 14 let později. Čeští psychiatři a psychologové prováděli mnoho pokusů za účelem najít lék na deprese, schizofrenii a další duševní poruchy. Tisíce lidí, mezi nimiž byli i studenti, umělci a lékaři, se zúčastnily těchto experimentů. LSD se pod statutem legální látky začalo hojně vyrábět. Produkce vzrostla až na takovou úroveň, že Československo dosáhlo

bezkonkurenční nadvlády v exportu tohoto narkotika do zahraničních zemí. Nakonec se zjistilo, že požívání může napáchat více škod než užitku. Proto byl roku 1974 výzkum ukončen a užívání přešlo v ilegality.

Možná vám v mém výčtu chybí všem známé konopí neboli marihuana. U nás se ale začala více pěstovat a konzumovat až v 80. letech. Z této rostliny se poté vyráběl hašiš a na našem území se vyčlenila skupina říkající si „hašišáci“.

Sami vidíte, že i drogová historie je u nás opravdu pestrá!

Manifestace za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu

Klára Divišová

Když se Charta 77 začala dostávat do povědomí lidí, tak se strana a vláda začala obávat, že by mohla mít široký společenský ohlas. Proto se rozhodla zahájit diskreditační kampaň. Rudé právo publikovalo článek *Ztroskotanci a samozvanci*, který dokument kritizoval a odsuzoval, včetně těch, kteří ji podepsali (* „Jde o protistátní, protisocialistický, protilidový a demagogický hanopis, který hrubě a lživě pomlouvá Československou socialistickou republiku a revoluční vymoženosti lidu. Jeho autoři obviňují naši společnost, že v ní není život uspořádán podle jejich buržoazních a elitářských představ.“*). Tento článek odstartoval propagandistickou kampaň proti signatářům Charty 77.

Mediální tažení pak pokračovalo ve zpravodajských relacích, kde byly zveřejňovány protestní rezoluce stranických organizací KSČ a pracovních kolektivů z různých závodů, nemocnic a škol. V televizním vysílání se každý den střídali političtí pracovníci, kteří se vyjadřovali o chartistech jako o rozvrátnících a služebnících imperialismu. Další část se odehrála 28. ledna 1977 v Národním divadle před kamerami, kde se sešli přední umělci této doby (např. Jan Werich, František Filipovský nebo Jiří Sovák), kteří si vyslechli Provolání československých výborů uměleckých svazů: Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru. Přítomní pak byli vyzváni, aby demonstrovali svou loajalitu k režimu podepsáním tohoto Provolání. Tímto podpisem zároveň odsuzovali Chartu 77, která ale ještě nebyla nikde v ČR zveřejněná, a umělci tudíž neznali její znění. Většina z nich ji podepsala pravděpodobně pod nátlakem nebo pod hrozbou ztráty zaměstnání, a nebo proto, že si chtěli ponechat svůj dosavadní život bez problémů s režimem.

Podobné setkání se konalo i v pražském Divadle hudby, kde se k podepisujícím připojili i hudebníci (např. Karel Gott, Jiří Korn či Eva Pilarová), kteří také mohli být donuceni k podpisu spolu s dalšími skoro 7000 umělci. V Rudém právu pak od 29. ledna až do 12. února vycházely seznamy signatářů Anticharty.

Shromáždění se odehrála i před televizními kamerami a jelikož jejich účastníci byli televizními hvězdami, s nimiž se diváci ztotožňovali, tak byla velmi působivá.

Erik Tabery: „Kriticky přemýšlet o společnosti a o dění je namáhavé i ve svobodné společnosti.“

Zuzana Vodáková

Erik Tabery je novinář, šéfredaktor týdeníku Respekt, ve kterém začínal v 90. letech jako elév. Je také autorem tří knih, přičemž ta poslední, Opuštěná společnost, mu získala ocenění Magnesia Litera za knihu roku. Mimo to drží cenu Toma Stopparda za knihu Vládneme nerušit, Novinářskou cenu, Cenu Ferdinanda Peroutky nebo Novinářskou křepelku. V dnešním rozhovoru sdílí své názory na převrat médií v 90. letech a jejich postupný vývoj.

Jak se cenzura podepsala na čtenářích?

Společnost byla zvyklá, že to, co se píše, je lež. Hledalo se mezi řádky a mnohdy se to četlo tak, že situace je přesně opačná, než se tvrdí. A najednou se musela učit vnímat normální zprávy, byl tam zvláštní distanc a hledání pozice. Musela se učit, že noviny primárně nelžou, ale pochopitelně jsou nedokonalé. Někdy pak byla naivní představa, že celý svět je jen v těch novinách, což bylo přehnané. Byla to doba, kdy nikdo nevěděl, jak to má být. Generace z první republiky už byla malá a většina lidí zažila věk, kdy dostáváte rozum, za komunismu a neměla zkušenost se svobodným médiem a kritickým přemýšlením.

Myslíte, že mohla cenzura nějakým způsobem motivovat čtenáře ke kritice tisku a „hledání pravdy“?

Ne. Vůbec. Tehdy nikdo netušil kde ty informace brát. Oficiálně vycházela propaganda, v televizi propaganda, v rozhlase propaganda. A to byly jediné nosiče. Pokud jste tomu nevěřila, měla jste pochybnosti a zájem, tak jste si mohla naladit Svobodnou Evropu nebo Hlas Ameriky, což také nešlo všude. Já jsem vyrůstal v Českých Budějovicích, tudíž to tam bylo snazší, protože už to je blíže hranic.

Další možností byly samizdatové tiskoviny, ty ovšem měly malý dosah a kolovaly ve velmi úzké skupině lidí a náklad se pohyboval v desítkách.

Myslím, že drtivá většina na to rezignovala nebo četla oficiální média popřípadě s tím, že to tak možná nemusí být. Ale nepochybuji o tom, že velká část ten obsah konzumovala a vůbec se nad tím nezamýšlela.

Kriticky přemýšlet o společnosti a o dění je namáhavé i ve svobodné společnosti. V té totalitní to navíc kombinujete s pocitem, že to nemá smysl, protože se nic nezmění, a nechcete riskovat, že vás udá soused, že posloucháte Svobodnou Evropu.

Jak velký risk představovalo vyjít ze samizdatu?

Až do nějakého prosince '89, kdy už bylo zřejmější (i když rozhodně ne jasné), že se to láme, jste riskovala, že půjdete do vězení. Mohla jste být stíhaná za psaní i šíření. Proto se stále publikovalo pod pseudonymem a když vycházela kniha, tak se na začátek ještě někdy napsalo, že tato kniha vychází s nesouhlasem autora, což byl pokus o právní obranu, která samozřejmě nefungovala. Poslední věznění byli právě i novináři jako třeba Jiří Ruml nebo Rudolf Zeman, který se pak stal šéfredaktorem Lidovek.

Jaká byla atmosféra mediální scény v 90. letech?

Bylo to bouřlivé. Mediální svět začínal na nule, veškerá starší generace, která nebyla ve spojení s disentem, téměř zmizela. Nikdo nechtěl do té doby kolaborující novináře, takže redakce byly velmi mladé, když neměly kořeny v disentu jako třeba Respekt nebo Lidové noviny. V některých novinách pak probíhala privatizace jako u Mladé fronty dnes.

Byl to guláš v kombinaci s euforií a velkou nezkušeností. Novináři hledali své místo, nevěděli, jak mají vztahovat svou roli vůči politické síle. Do té doby to bylo jednoduché, komunisti byli zlo, ale teď, když se budovala svobodná společnost, tak nebyly odpovědi na základní otázky jako, jestli mají novináři těm politikům pomáhat. Bohužel si tehdy velká část řekla, že mají.

Chyběl tu kritický odstup, vzniklo takové okouzlení Václavem Klausem a první kritické postoje začínají kolem roku '93 '94. Byla to přelomová doba a všichni (včetně politiků a různých odborníků) se učili za pochodu.

Jsou teď takové otázky vyřešené?

Jak se to vezme. My jsme svobodná společnost i přes veškeré nedostatky. Je třeba si připomínat, že jsme se ve všem úplně nepoučili, že někteří politici stále používají stejný slovník, ale nedá se to srovnávat s minulým režimem. Tehdy vám za jakýkoli projev hrozilo vězení. Zároveň je evidentní, že bychom potřebovali mnohem delší čas na učení se života v demokracii.

S příchodem internetu, sociálních sítí, ekonomickou krizí a masivní globalizací jsme skočili do obrovského problému, aniž bychom tohle měli ve své DNA a uměli to. Nestačila se tu vytvořit silná a sebevědomá novinářská síla a na všechny ty věci, které s tím souvisely, jsme úplně neuměli reagovat a ambice šly dolů. Veřejnost se nenaučila, k čemu jsou novináři a že bez nich moderní společnost nemůže být. Představa, že svobodná společnost může přežít jako svobodná, aniž by měla relevantní nezávislé informace, je nesmysl. Souhlasím s Thomasem Jeffersonem, když řekl, že si umí představit svobodnou společnost bez vlády ale ne bez novinářů. Sociální sítě teď vytvářejí představu, že všichni rozumí všemu a do toho ta cílená šířená nenávisť vůči médiím, která nejen, že pozvedává pocit, že novináře nepotřebujete, ale že to jsou vaši nepřátelé.

Máte vy nějaké řešení?

I když to někdy přináší těžkosti, tak si myslím, že je velmi důležité s veřejností komunikovat. Ta transparentnost a ochota s těmi lidmi mluvit o tom, co a jak děláte, hraje důležitou roli. Také razím názor, který není úplně univerzální, ale myslím, že když budu brát vážně čtenářův svět, tak on bude brát vážně i ten můj. Také je třeba, aby médium bezdůvodně neměnilo svou tvář, názor a pozici. My se třeba snažíme nemít tam moc odrazujícího balastu a nebýt moc cyničtí a agresivní, což odlišuje mou a mladou generaci. To je třeba vidět u Miloše Zemana – jeho způsob komunikace hodně funguje na lidi, kteří žili za komunismu a ta síla pro ně byla a je rozhodující, ale mladou generaci už tolik neosloví.

Jaké jsou největší problémy zahraničního tisku?

Zahraniční tisk má dost podobné problémy jako my, ale má výhodu v tom, že má velkou tradici. Když se podíváte do Spojených států, kde Donald Trump útočil na média podobně jako Miloš Zeman, tak tam vznikla iniciativa umělců, herců a odborníků, kdy vydávali své články, točili reportáže a dělali reklamu, že potřebují novináře a otevřeně je podporují, což se tady děje v mnohem menší míře.

Zároveň mají výhodu tradičních médií, která mají svou pozici a svůj respekt. Ta měla největší problémy s příchodem sociálních sítí, které jim přebraly obrovské příjmy z inzerce, což mnoho lidí podceňuje, ale do té doby to bylo třeba 70 % i 80 % jejich příjmu. Postupně tyhle peníze začaly jít do Googlu nebo Facebooku a těm mediím chyběly. Proto se začala více soustředit na to, aby čtenáři za obsah platili. Třeba vaše generace (*mileniálové – pozn. red.*) je zvyklá neplatit za obsah, protože má informace z internetu. A to platí ve všech zemích bez rozdílu, ten zlom kolem třicetiletého předplatitele je markantní všude. I když ale za obsah neplatíte, tak je tam někdo, kdo za něj platit musí.

Amerika třeba zažívá problém, že každé velké město mělo své lokální noviny a ty velmi rychle krachují, i když předtím měly třeba milion odběratelů.

Ty problémy máme všichni stejné. Jak vysvětlit veřejnosti, že novináři nejsou nepřátelé, že informace jsou třeba a nejde je získat zdarma – to jsou otázky, které řeší globální svět.

Nastávají absurdní situace jako u Respektu, kdy jsme měli v roce 2005 prodaný náklad 17 tisíc a nyní máme o 20 tisíc více, což je opačný příběh, rostli jsme během krize. Denní tisk se na nás koukal, že jsme malé žabky, ale teď mají Lidové nebo Hospodářské noviny menší prodej.

Je nějaká země, která si prošla podobnou transformací jako Česko a zvládla ji líp? Jak je na tom třeba Slovensko?

To je hodně specifické, protože Česko má naprosto nejlepší veřejnoprávní média ze všech postkomunistických zemí, a to jsem do velké míry jejich kritik. Když si to srovnáte se Slovenskem, Maďarskem nebo Polskem, tak ten rozdíl nejde přehlédnout. Máme kvalitní, nezávislá veřejnoprávní média.

Kdybyste vzala ten tisk, tak je to v něčem složitější. Česko má velmi bohatou scénu – až překvapivě bohatou na to, jak jsme malá země. Slovensko má dvoje výborné noviny: slovenský Deník N, což jsou podle mě nejlepší střeoevropské noviny, které Česko nemá v takové kvalitě, a pak velice dobré SME, odkud ti novináři odcházeli právě do Deníku N. Zajímavé je, že ty noviny tam jsou velmi proevropské, což je v Česku opačně.

Nejde říct, kdo co líp a kdo hůř. Česká mediální scéna na tom přes všechny ty problémy není nejhůř.

Myslíte, že se situace zlepší?

To je velmi těžká otázka. Ta situace se může i zhoršit. Budeme svědky zániku řady médií a ten sestup bude u některých pokračovat. Zároveň se bojím, že bude pokračovat i odnaučování lidí číst nebo chtít náročné zprávy. Když koukáte na televizi, posloucháte rozhlas nebo čtete tisk, tak to jsou bláboly, krátké texty bez kontextu, a to i o závažných a velkých věcech. Když chcete zjistit, co se děje ve světě, tak vám k tomu nestačí žádné české médium. Společnost blbne, protože nemá dost informací. Pozoruji to i na sobě, když otevřu noviny a je tam delší článek, tak jsem z toho zaskočený, protože na to nejsem úplně zvyklý a myslím, že tohle bude pokračovat. Zároveň doufám, že čím hůř to bude vypadat, tím víc bude někdo motivovaný zachovávat kvalitní média, ale zatím tady bohužel nevidím nějaký náznak toho obratu. Víc se sází na nenáročnou novinářinu.

Myslíte, že lidé přestávají vnímat noviny jako byznys?

Asi ani ne. Třeba argument, že někdo nečte Respekt, protože ho vlastní Bakala, říkají lidé, kteří Respekt stejně nikdy nečetli. Musíte to médium zkusit, podívat se, jak je férové, jestli mají odstup, jestli je kritické a bez toho to nemůžete objektivně posuzovat. Já to vidím, že nám všichni nadávali, že jsme Havlův plátek nebo Hradní časopis. Tu nálepku dostanete vždycky, je jedno, co ji bude určovat. Když žijeme v éře, kdy obří část společnosti je ochotna věřit tomu, že George Soroš něco řídí zezadu, tak s tím nic nenaděláte. Chybí tu odstup a informace, protože oni něčemu prostě věří. A s vírou nic nenaděláte. Nemůžete mít vnitřní tendenci bojovat a taktizovat, můžete jen dělat co nejlepší novinářinu. Ten prodej a čtenost je na druh časopisu, jakým jsme my, nadprůměrný a my konkrétně jsme nikdy neměli cíl být masové médium.

Protirečí si být masové médium a dělat kvalitní novinářinu?

V jistém ohledu jo. Samotná kresba snižuje prodej, na to jsou i studie. Nemáme polonahotinu, celebrity, lehký bulvár napříč, nic. Kdybychom dělali časopis pro masové čtenáře, tak bychom ztratili jedinečnost. Máme ambice být zajímaví a čtiví, ale ne pro čtenáře, které zajímá, koho si vzala Lucie Bílá.

Může se stát, že nemáte o čem psát?

Ne. My máme opačný problém a obtížně řešíme, o čem nepsat.

Jak moc novinářina zasahuje do vašeho soukromého života?

Zásadně, já jsem v tomhle švihlý. Tou profesí žiju, je to moje DNA. Přijedeme někam na dovolenou a já zkoumám, jaké tam mají noviny. I když té řeči nerozumím, prohlížím si aspoň grafiku. Víceméně chci být pořád informovaný. Čtu knihu a někdy sleduju, jak je to stylisticky psané. Je to permanentní, protože se pořád někde něco děje a neustále jsou nové informace. Zároveň cítím jako šéfredaktor nervozitu, zodpovědnost, přemýšlím, jak to dělat pořád lépe, jak motivovat lidi uvnitř redakce a ve chvíli, kdy se tomu časopisu daří, je to poměrně křehké.

Jaký je smysl života?

Možná je to v něčem málo, ale já jsem vždycky chtěl být dobrým partnerem své ženě, protože v tom vztahu nejste nahraditelná a když něco zkazíte, tak tomu partnerovi můžete zkazit život, protože vaše světy jsou propojené. S tím souvisí, že aby člověk vydržel sám se sebou, musí dodržovat nějaké hodnoty a představy, které si nastavil.

„Tanks are rolling out, the Stones are rolling in!“

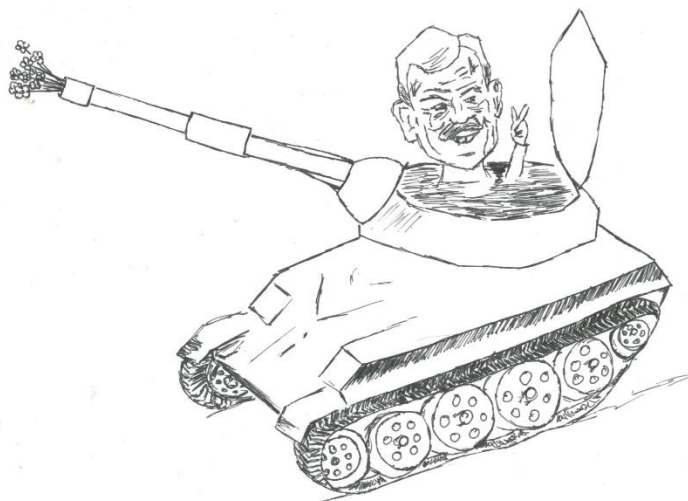
Barbora Kůtová

„**T**anky odjíždějí, Stouni přijíždějí.“ – slogan, jenž hlásaly černo-oranžové plakáty, které v roce 1990 lákaly na koncert kapely The Rolling Stones. Pro mnohé to byl nejen nezapomenutelný hudební zážitek, ale hlavně jeden ze symbolů pádu komunismu a příchodu svobody.

Členy skupiny přivítal na Pražském hradě prezident Václav Havel spolu s jedním ze zakladatelů Občanského fóra a hudebníkem Pražského výběru Michaelem Kocábem. Na Hradě se tehdy kouřilo, což bylo do té chvíle nepředstavitelné, a Havel dostal jako dárek několik kožených a džínových bund. Sám o týden později v jednom z rozhovorů uvedl, že *„jsou to docela normální, fajn kluci, co mají rádi dobrou muziku“*. Na setkání vzpomínají členové kapely s radostí. Richards ve své knize prohlásil: *„Havel je možná jediná hlava státu, která přednesla (nebo ji vůbec napadlo přednést) projev o tom, jakou roli sehrála rock'rollová muzika v politických událostech, které vedly k revolucím ve východoevropském bloku. Je to taky jediný politik, u kterého jsem hrdý, že jsem se s ním sešel. Milý chlap.“*

Kapela tehdy v srpnu roku 1990 na Strahově hrála zadarmo a veškerý výtěžek šel na konto Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové. S celkovým počtem přes sto tisíc účastníků se jednalo o událost, jež u nás do té doby neměla obdoby. Prezident v následujících letech zavítal na všechna jejich vystoupení v Čechách, v roce 2003 dokonce jejich koncert uvedl.

The Rolling Stones měly tenkrát v srpnu 1990 pocit, že osvobodili Prahu. Fascinovala je atmosféra pospolitosti a sympatie publika. Představení takové velikosti se v jiných zemích připravuje půl roku a čeští organizátoři to zvládli během měsíce. Vystoupení podobného rázu si kapela zopakovala už jen Havaně na Kubě, kde komunistický režim přetrvává dodnes. Naposledy si u nás skupina zahrála v červenci minulý rok, přičemž jednou z předkapel byl i Pražský výběr. Michael Kocáb vystupoval s tričkem *„I love Havel“*, na němž byl však místo srdíčka vyplazený jazyk. Jednalo se o velkolepý koncert, což můžu osobně potvrdit.

Jaroslav Hutka: „Jde o to říct ďáblu ne.“

Marie Radová

Jaroslav Hutka je českým písničkářem, který byl známý zvláště za minulého režimu svými, někdy až sluníčkářskými, texty. V tomto krátkém rozhovoru padlo pár otázek na působení před revolucí i na jeho tvorbu.

Můžete srovnat prostředí pro hudební tvorbu dnes a za komunismu?

To se nedá moc srovnávat. Je to sice stále stejná země a stejní lidé, ale dvě nesrovnatelná prostředí. Tehdy byla všude šedivost, strach a omšelost. Bránit svou svobodu a nezávislost bylo nebezpečné. Byl jsem chudý a občas nebylo ani co jíst. Bydlení bylo ubohé, šlo o to uhájit si duši. Stručně, jak zpívá Sváťa Karásek, říct ďáblu ne. Dnes mají lidé jiné starosti a jiné strachy. Jsme svobodní, takže svoboda přestala být naléhavá a méně se i fyzicky stýkáme. Můžeme být informováni -když chceme, tak i správně. Tehdy byl svět šedivý, izolovaný. Dnes je barevný, otevřený a rozmanitý. Vývoj jde rychle dopředu, a na to asi nejsme biologicky či vývojově připraveni. Často nás to vede do zmatku, ale to je jiná věc. Obecně se dá říct, že tenkrát byl svět špatný a dnes je dobrý. Dřív byl jednoduchý, dnes je komplikovaný...

Zpíval jste i v Nizozemí, v době emigrace? (*J. Hutka opustil v říjnu 1978 Československo z důvodu šikany ze strany policie. StB na přelomu 70. až 80. let podnikla akci Asanace, pomocí níž chtěla donutit režimu nepohodlné lidi, především signatáře Charty 77, k odchodu ze země. Pod nátlakem tehdy emigrovalo 280 signatářů, mezi nimiž byl právě i Hutka - pozn. redakce*)

První rok emigrace jsem měl mnoho koncertů pro české krajany po Evropě, Kanadě a USA, ale vzájemné vztahy i sympatie vychladly, a tyto české koncerty se po napsání kritického fejetonu Požár v bazaru zcela zastavily. Mělo to tu výhodu, že jsem se mohl věnovat Holandsku a holandštině. Od roku 1982 už jsem začal zpívat holandsky a našel si výborného překladatele Gerta Helmmerse, díky němuž jsem měl kromě několika jednoduchých písní, které jsem napsal holandsky já sám, všechny moje podstatné písně skvěle přeloženy do holandštiny, včetně některých moravských balad. Vydal jsem v roce 1984 gramofonovou desku, která se jmenovala Hier is mijn thuis (*Tady je můj domov-pozn. redakce*). Měl jsem i dost koncertů, abych se uživil. Kolem roku 1985 jsem se začal zabývat němčinou, začal budovat německý repertoár. V roce 1988 jsem se přestěhoval do Německa a začal pozvolna vystupovat, ale přišel převrat, tak jsem se vrátil 25. listopadu domů. Definitivně.

Jak a kdy jste se dozvěděl o Sametové revoluci?

Večer 17. listopadu jsem doma v Kolíně na Rýnem poslouchal anglické BBC a z té zprávy o akci na Národní třídě mi došlo, že se něco definitivně rozjelo i v Československu. Telefonoval jsem přátelům do Prahy a pak koupil první volnou letenku (ta byla shodou okolností na 25. listopadu). Netušil jsem, jestli mě pustí přes hranice, neměl jsem vízum ani české občanství. Nakonec to však vyšlo. Podivné, neuvěřitelné a zázračné.

Jaké jste měl vztahy se zpěváky z Československa?

No, znal jsem tehdy i nějaké zpěváky z komerce. Svět byl menší a lidi se více stýkali, ale fakticky jsem si rozuměl jen s písničkáři. Založili jsme partu pod jménem Šafrán. Byl to docela široký okruh, a než jsem se seznámil v polovině roku 1975 s undergroundem a disidenty, stýkal jsem se jenom s nimi. Třešňák, Merta, Voňková, Lutka a hromada dalších.

Jakou Vaši písničku máte nejraději?

To neumím říct. Většinou mám nejraději vždy ty poslední, a to jsou teď Říjen a Lesní tůň. Jsou nové, obě trochu romantické. Ta první je krajinomalebna, je to obraz října, a druhá je milostná. Mám ale víceméně rád všechny svoje písničky. Neskládám je pro úspěch, ale pro nějaký hlubší smysl písničkářství. Žiju s nimi už přes půl století, jsou mým světem i duší.

Jaroslav Seifert – básník, který nesmlčel pravdu

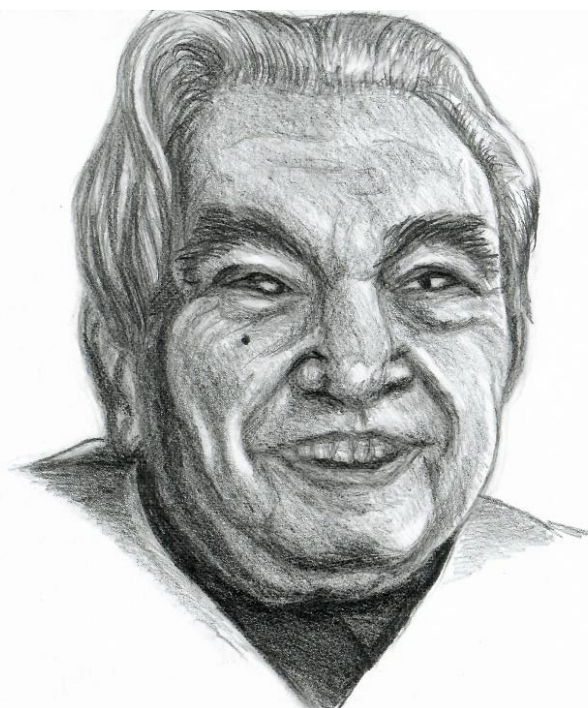
Zuzana Vodáková

Bavorský kabinet hájí esesáky. Tisíce lidí v Itálii na dlažbu. Washington stupňuje vydírání.“ Tak zněly nadpisy článků v rubrice zahraničního tisku na sedmé straně Rudého práva přesně před 35 lety. Mezi nimi bylo i deset řádků, které oznamovaly, že Jaroslav Seifert získal Nobelovu cenu.

Nobelovu cenu získali dva Češi. Jaroslav Heyrovský (1959), a právě Jaroslav Seifert (1984). Západní ocenění bylo tehdy na Pražském hradě vnímáno v negativním světle. U Heyrovského se to dalo omluvit tím, že aspoň ukázal rozkvět socialistické vědy. Cenu jel do Stockholmu převzít sám, zatímco rodina zde sloužila jako rukojmí. Seifert se kvůli svému zdravotnímu stavu do Švédska nevydal vůbec.

Seifertovo strážlivění

Jaroslav Seifert byl až do 50. let optimista, který věřil v lepší budoucnost po boku KSČ. Ze strany byl však vyloučen kvůli podepsání manifestu proti Gottwaldovu způsobu vedení už v roce 1929, načež působil v Sociálně demokratické straně, redigoval kulturní rubriky v periodikách, jakými byl deník Práce, Kytice, Práva lidu a v roce 1946 byl zvolen řádným členem České akademie věd a umění. V letech 50. ovšem dochází ke zlomu, začíná být

tvrdě kritizován tehdejšími literárními teoretiky pro své postoje, kdy avantgarda začíná být příliš avantgardní a co vysloveně nebuduje socialismus, nebuduje vlastně vůbec nic. V tomto období neprošla kritikou například Píseň o Viktorce.

„Smlčí-li pravdu kdokoli jiný, může to být taktický manévr. Smlčí-li pravdu spisovatel, lže.“

Pro některé definitivní ideologické zavržení Seiferta a jeho tvorby nastalo po II. Sjezdu československých spisovatelů v roce 1956, který se odehrával po XX. Sjezdu KSČ. Ve svém projevu se zastával vězněných literátů, otevřeně se stavěl proti cenzuře a prohlásil, že: „Smlčí-li pravdu kdokoli jiný, může to být taktický manévr. Smlčí-li pravdu spisovatel, lže“. Další osobností, která měla při stejné příležitosti stejně odvážný proslov, byl i František Hrubín.

Nedodržení pravidel a pravidelného verše

Pokud bychom Seifertův život sledovali pouze z pohledu jeho tvorby, mohli bychom jeho politické smýšlení obstojně mapovat. Na začátku byl jeden z poměrně naivních tvůrců Devětsilu tvořící proletářskou poezii (Město v slzách), okouzlen moderní civilizací (Na vlnách TSF), ovlivněn poetismem, který se nebál zavdat si i ani s avantgardou (Ruce Venušiny – zde lze ladění sbírky odhadnout z pouhého názvu). Po válce se však s experimenty mírní, v jeho sbírkách převládá pravidelný verš a chcete-li i halasovská linie. Mezi témata se dostávají národní symboly (Vějíř Boženy Němcové). V roce 1950 vychází Píseň o Viktorce, která je terčem ostré kritiky, tak přichází s nekontroverzním tématem ve sbírce Maminka. Poté se na deset let odmlčuje a vrací se v 60. letech. S novou poetikou, s novými postoji. Pravidelný verš i volbu motivů rozvažuje, píše verš volný, témata jsou melancholická, objevují se zde motivy smrti, životní bilance a na Seiferta až do 80. let očividně doléhá tíha života (Morový sloup, Býti básníkem).

Nobelova cena

A právě v této době, konkrétně v roce 1984, odesílá Jiřina Šiklová do zahraničí podklady k jednání o Nobelově ceně a rukopis Všecky krásy světa, který osciluje na hranici mezi memoáry a beletrií. Do Švédska se vydává Seifertova dcera a režim tento úspěch přiznává jen nerad. Ocenění, které zkrátka má politický podtext, obrací naruby, snaží se upozorňovat na ranou levicovou tvorbu a prezentuje ji jako mírovou. Seifert je v té době ovšem už básník samizdatu v ústraní a signatář Charty 77, takže jeho politický postoj je více než jasně čitelný. Dva roky poté, tedy v roce 1986, umírá. Básník, který je dnes považován za jednoho z největších literátů své doby, básník, který nesmlčel pravdu.

Rozhovor o Sametové revoluci s Mgr. Marcelou Mikovou, Ph. D

Co jste v období Sametové revoluce dělala? Jak jste to tehdy všechno vnímala?

Barbora Kůtová

Byla jsem ve druhém ročníku vysoké školy v Praze, takže jsem jako všichni moji spolužáci stávkovala, malovala plakáty, na psacím stroji opisovala informace pro občany, které se pak vyvěšovaly po Praze a vozily do měst mimo Prahu, chodila na demonstrace, zjišťovala, co že je to vlastně ta demokracie, a moc se na ni těšila.

Jak to hodnotíte zpětně?

Jako opravdu krásné období plné naděje a hlavně skutečné lidské sounáležitosti. Období neuvěřitelných zvratů, pro nás naprostý zázrak! Během několika týdnů byl z Václava Havla – disidenta, Václav Havel – prezident, kterého si (na rozdíl od následujících prezidentů) vážil celý svět. A nepřestávám být vděčná za to, že mě tato událost zasáhla v nejlepším věku. Nebyla jsem ještě v práci, kde se lidé báli dát najevo svoje názory, a nebyla jsem mladší, což by znamenalo, že bych netušila, co a proč se to děje.

Jak hodnotíte zpětně devadesátá léta?

Jako období, kdy se hledalo, jak naše demokracie a náš kapitalismus bude vypadat. Najednou byla možnost cestovat, vyšlo mnoho zajímavých knih, byly svobodné volby. Spousta lidí zjistila, že už není nikdo, kdo by jim diktoval, co mají dělat, co mají říkat, kde budou pracovat, a to je trochu zmátlo, některým ta pevná ruka začala chybět. Mně tedy naštěstí ne. Pro mě krásná doba, kdy jsem dostudovala, začala učit, do toho měla svoje koníčky, žádné vlastní děti, takže můj čas byl opravdu jen můj....Krása☺

Myslíte si, že se dnes šíří nějaké mýty ohledně převratu a minulého režimu? Pokud ano, tak jaké například?

To nemám tušení, myslím, že mýty o převratu se šířily spíše pár let po revoluci, teď už snad je vše natolik prostudováno, tolik lidí vyslechnuto a tolik knih napsáno, že pro mýty není prostor. Nevím, já na shromažďování mýtů moc nejsem. Ale asi by se za mýty dalo považovat to, když někdo tvrdí, že dříve bylo lépe.

Opravdu nebylo, jen to svědčí o skutečně krátké paměti mnoha lidí. Asi by se nestačili divit, kdyby se náhle ocitli v obchodě roku 1988, nebo třeba na ulici, kde byla většina domů stále

pokrytá lešením, nebo třeba na hranici do Rakouska, kde by je rozhodně nepustili přes jen s občankou.....

Změnilo Vás to jako člověka?

Těžko říci, ve dvaceti ještě člověk není hotový, takže netuším, které moje charakterové rysy jsou důsledkem revoluce a které bych měla, i kdyby tu stále vládla Strana. A jestli mě Sametová revoluce něco naučila, tak to, že když hodně lidí udělá třeba jen malý krok nějakým směrem, tak ve výsledku se z toho může stát veliká věc. Doufám, že tak nějak to dopadne se vztahem celého lidstva k naší planetě. Že když si většina řekne, že jsme dosud šli trochu špatným směrem, tak všechno dobře dopadne.

„My Russia is in prison“ aneb Chci se dostat za hranice, dokud jsou otevřené

Matouš Baloun

Požáry na Sibíři, ohromné protesty v Moskvě, korupce, utlačování opozice, zatýkání studentů. O tom všem můžeme denně slyšet v televizi nebo číst články na internetu. Jak ale všechny tyto události vidí Rus? Na pár otázek odpověděl Dima, čtyřicetiletý student Lomonosovovy univerzity v Moskvě.

Mohl bys nejdřív nastínit situaci v Rusku, přesněji co se právě děje v Moskvě?

V Rusku to teď vře. Během léta zažila Moskva několik velkých setkání (podobně jako minulý rok). Poslední shromáždění bylo spojeno s volbami do moskevské městské Dumy (*městské zastupitelství - pozn. red.*). Důvodem bylo odmítnutí registrovat nezávislé (opoziční) kandidáty.

O co jde ve všech těchto demonstracích?

Lidé podnikli masový pochod před moskevskou volební komisí za výkřiků jako: „Zaregistrujte je! Rusko bude volné! Tohle je naše město! Tohle je naše země!“ Dále byla přečtena ústava Ruské federace. Poté brutálně zasáhla policie, ale lidé neodešli. Jen je to rozčílilo a začalo se ozývat: „Fašisti! Ostuda! Putin khuylo! (*velmi drsná nadávka - pozn. red.*)“ Přibližně 2000 z nás byly zatčeny. Policie zadržovala děti, studenty i staré lidi. Mnozí další byli zbiti gumovými obušky. Předcházející protesty byly spojeny se znovuzvolením prezidenta Putina (bylo odmítnuto zaregistrování opozičního Alexeye Navalneho), penzijní reformou (zvýšení věku odchodu do penze), zákony o "volném internetu" (došlo k zakázání některých komunikačních aplikací jako třeba Telegram messenger) nebo se zadržením opozičního novináře Ivana Golunova (po odhalení korupčních skandálů byly policií vloženy drogy do jeho tašky a vzápětí byl zatčen jako mnoho

dalších s podobným osudem), jež byl propuštěn, když se na jeho podporu začaly pořádat první demonstrace.

Všechna dosavadní shromáždění byla brutálně potlačena policií.

Zmiňoval jsi Alexeje Navalneho. O koho jde?

Alexej Navalny je nejznámější představitel ruské opozice. Povědomí o něm se rozšířilo hlavně v roce 2011. Rok 2011 je také známý pro největší demonstrace v historii nového Ruska. Důvodem bylo masivní falšování volebních výsledků do státní Dumy (*obdoba Poslanecké sněmovny*). Putinova strana v těchto volbách drtivě zvítězila. V jednom z ruských regionů získala vládní strana 58,99%. Po sečtení s výsledky ostatních stran se však ukázalo, že pro takový výsledek by muselo k volebním urnám přijít 146% obyvatel.

Navalny byl jedním z organizátorů těchto setkání. Do moskevských ulic tehdy vyšlo 150 000 lidí a tisíce dalších demonstrovaly v jiných městech. Všichni požadovali rezignaci premiéra Putina, rezignaci předsedy volební komise a rozpuštění Dumy následované novými volbami.

Tehdy poprvé policie bila lidi a rozháněla shromáždění. Do Moskvy vtrhla armáda. Stovky lidí byly zatčeny a uvězněny většinou na několik let (přestože šlo většinou o mladé studenty a seniory). Mnoho vůdců těchto protestů bylo uvězněno. Navalny byl taktéž uvězněn, ale později byl propuštěn. Všichni museli platit ohromné pokuty.

V roce 2018 kandidoval Navalny na post prezidenta Ruska a započal největší kampaň v historii Ruska. Získal tisíce podpisů na svou podporu, 200 000 dobrovolníků pracujících v 81 největších ruských městech a miliony rublů od obyčejných občanů. V médiích mu na rozdíl od jiných kandidátů nebyla poskytnuta ani minuta času. Jeho registrace byla však úřady zamítnuta a jako odůvodnění bylo uvedeno, že je Navalny trestně stíhán (ve smyšlené kauze, vzniknuvší během jeho kampaně). Putin získal ve volbách 77% hlasů (diktátoři mají rádi velká čísla).

A kdo se účastní demonstrací?

Školáci, studenti, ale i mírně starší lidé. Rusové přibližně ve věku 15-35 let. Většina z nich se narodila ve svobodném Rusku. Někteří staří lidé chodí protestovat také, ale je jich jen málo. Někteří z nich problémy vidí, ale nejsou zvyklí vyjádřit svůj názor, protože za doby SSSR to bylo zakázané, ale většina z nich je příliš ovlivněna médii.

Jak reaguje vláda?

V roce 2016 nechala vláda vzniknout nové jednotky- "Rosgvardia". Jde o speciální jednotky určené k obraně obyvatel, ale ve skutečnosti je to jen další vládní nástroj používaný k mlácení občanů a potlačování protestů. Policie dělá totéž. Zkorumpovaní úředníci se bojí obyčejných lidí a vývoje, který by se mohl podobat roku 1917 nebo 1991.

Mnoho lidí se bojí na demonstrace chodit, protože by mohli být zraněni a možná i trvale fyzicky indisponováni, ale i tak vědí, že stát je nechrání, že stát pouze bije děti a vězňů kohokoli, kdo se nebojí projevit svůj názor. A to, že jsou si toho lidé vědomi je pro další vývoj nejdůležitější.

Jak je možné, že většina Rusů stále podporuje Putina?

Jeho trumfem je propaganda. Používá televizi, noviny, fake news na internetu i sociální média.

Jakou roli přesně v celé této věci hrají média?

Téměř všichni senioři v Rusku sledují televizi. Je to pro ně primární zdroj informací. Tento zvyk přežil z dob SSSR. V roce 2014 se televize proměnila v prolhané médium, když lživě referovala o událostech na Ukrajině. Televize referovala o Ukrajincích jako o hlupácích a tvrdila, že násilné protesty, které podle ní v Kyjevě propukly, jsou nástrojem vhodným pro zvěř. Dneska už je všem jasné, že Putin touto propagandou jen kryl Janukovyče, svou loutku. O Ukrajině televize mluvila každý den a každou hodinu.

O Ukrajině jsou stále denně vysílány negativní zprávy, zatímco o problémech Ruska, o brutálním potlačování protestů nebo o požárech na Sibiři v televizi neuslyšíte nikdy. Je používána stejná propaganda jako v dobách SSSR, ale tyto metody jsou k ničemu, pokud jde o mladou generaci, která si na internetu může třídit informace a sama soudit, co je pravda a co ne. Bohužel starší lidé tohle nedělají a tak si většina z nich stále myslí, že v Rusku problémy neexistují.

Můžeš získávat informace ze zahraničních médií?

Ano, zahraniční média o všech událostech v Rusku hovoří (například BBC). Informace jsou na internetu naštěstí stále volně dostupné.

Cizinci mohou informace o tom, co se děje v Rusku zjišťovat také od ruské opozice. Například Alexej Navalny nahrává videa na Youtube. Stejně postupuje i "kamikadzedead", který nahrává na internet videa i přesto, že byl donucen opustit Rusko a nyní žije v České republice.

Je zde jiná viditelná forma propagandy?

Například Putinovy portréty ve všech veřejných prostorách. Yunarmiya- organizace, vymývající mozky dětí. V této organizaci mnozí spatřují obdobu Hitlerjugend.

Když jsem chodil do školy já, nikde nebyly Putinovy obrazy a žádná podobná organizace, která by omezovala schopnost dětí přemýšlet. Ale prezident podniká stále další kroky.

Co by se mohlo dál stát v Rusku?

Je těžké to odhadnout. Většina Rusů vidí jen několik možných scénářů. Putin má být prezidentem do roku 2024. Dále už být prezidentem nemůže. Ale stejně to bylo i v roce 2008. Tehdy udělal prezidentem Medveděva a sám se postavil do pozice premiéra. Nové volby byly roku 2012 a vyhrál je opět Putin (podmínku 2 volebních období v pozici prezidenta obešel prohlášením, že jsou tím myšlena dvě období v řadě). Ve stejném roce částečně změnil ústavu a prodloužil jedno období ze čtyř na 6 let. Výměna s Medveděvem by znovu nevyšla, protože ten je u obyvatel neoblíbený. Navíc Putin nemůže čekat do roku 2030. V té době už by mu bylo 78 let, pokud by se toho dožil. Proto chce být prezidentem potřetí v řadě (což zakazuje ústava).

Jednou z možností je spojení s Běloruskem. Tím by vznikl nový stát, se kterým by přišla nová ústava a další šance pro Putina. Šťastní starci by vyšli do ulic a oslavovali, stejně jako po Putinově krymském vítězství.

Druhou cestou by bylo nové přepsání ústavy, ale Putin ví, že to už by lidé nesnesli.

Válka. Nejstrašnější z možností, ale ani té by se Putin nemusel zaleknout. Stejně jako v roce 2014. To je ale, doufejme, nepravděpodobná a krajní možnost. Poslední možností je to, že se Putin roku 2024 sám vzdá moci, což je téměř neuvěřitelné. Možná se to však stane pod tlakem obyvatel a vlády se tak ujme opozice v čele s Navalným.

Rok 2024 však přijde až za pět let a do té doby se může stát cokoli. A já nechci strávit dalších 5 let života v nejistotě a nesvobodě. Proto chci Rusko opustit, dokud jsou hranice otevřené. Tuhle možnost dnes volí stále více mladých lidí.

Jak vidí Rusové EU a USA?

Lidé v Rusku, kteří nejsou ovlivněni propagandou, mají k Evropě a Americe kladný vztah. Rádi tam cestují a mnohdy i pracují, protože specialisté tam najdou využití snáze než v Rusku. V Rusku není o vzdělané lidi zájem.

Přibližně 72% Rusů však ani nemá pas. Přibližně podobný počet nemá kvůli televizi ponětí, co se v Evropě a Americe opravdu děje. Televize vysílá o LGBT průvodech, které označuje za nechutnou propagandu nepřirozenosti, o protestech ve Francii, o migrační krizi, kterou Evropa nevládne a lidé jsou rádi, že jsou doma, v bezpečném Rusku.

Jsem šťastný, že jsem už mnohokrát opustil Rusko a vidím zbytek světa jinak. Stejně jako velká část mladých. Nejsme jako starší generace a nevzhlížíme k ní.

A jak je pohlíženo na Ukrajinu?

Ukrajina byla vždycky brána za našeho bratra. Naše vztahy byly podobné jako u Norů a Švédů, Belgičanů a Francouzů a mnohých dalších národů. Máme toho s Ukrajinci hodně společného a každý Rus má příbuzného Ukrajince.

Mezi Ukrajinou a Ruskem existovala dohoda, podle které jsme si měli navzájem poskytovat obranu. Tu dohodu Putin porušil. Normální lidé však uznávají Krym jako součást Ukrajiny a věří, že se k ní znovu vrátí, až Putin odejde.

Vypadalo Rusko vždycky takhle?

V Rusku se k moci často dostávali špatní lidé. Po pádu monarchie se objevila naděje, ale tu zadusili Stalin. Do jeho období lidé opravdu věřili v dobrou budoucnost, ale se Stalinem přišel hladomor, válka, popravy, čistky. Političtí vězni seděli ve vězení a všichni ostatní obklíčeni hranicemi SSSR vlastně také. Po Stalinovi přišla ještě řada “kanibalů”, kteří požírali vlastní národ, ale lidé to přetrpěli a věřili.

Po roce 1991 se každý rok něco zlepšovalo, ale korupce a touha po moci přetrvávala. Putin však přijímá zákony proti lidu a trpělivost občanů jednou přeteče. Tehdy bude Rusko svobodné. Jedině mladá generace ho však může k tomuto cíli dostat.

Chtěl bys všem, kteří tento rozhovor budou číst, něco vzkázat?

Nesud'te Rusko podle Putina. Putin není Rusko. Putin je jen další diktátor a nakonec se ho lid zbaví, jako by se měl zbavit všech podobných. Putin je jen nenaplněnou nadějí Rusů, kteří

v něj opravdu věřili. Měl vést zemi ke svobodě, ale sešel ze správné cesty. Naše generace zachrání Rusko.

Rusové jsou milí a vřelí. Rusko má bohatou historii a kulturu. Milujeme všechny národy. Nejsme Putin.

Úryvky z Růžového práva (vysokoškolský studentský časopis) a další ukázky:

VYSÍLENÉ RŮŽOVÉ PŘÁVO - PŘEŽILI JSME HLADOVKU?

- 4.30 - 9.00 - povinný pasívny oddych
9.30 - už sme sa obišli aj bez raňajok : Máš niečo nové?
1. - Můj největší problém je najít hřebec. 2. - výkřiky ze sna : "Jíst, jíst!" 3. - Spím! 4. - Bože, takýto nekresťanský čas a človek už musí vstávať.
14.00 - na obed už neostal čas - dôležité politické udalosti :
Odporúčal(a) by si niekomu hladovku?
1. - Ano, je to velice zábavná spoločenská hra. 2. - Jistě. Všem, co chtějí tisknout Růžové právo. 3. - Odporúčam to tým, čo sa v tomto čase zabávali a napchávali si pupky. 4. - Ježišmária, moji škrekčovia (je úplne mimo)!
20.00 - Pre dnešok - čaj + citrón : Myslíš, že to ešte tie štyri hodiny vydržiš?
1. - Ano. Ale mám príšerný hlad. Ale vopravdu. 2. - To nikdo neví. Může mě třeba ještě přejet auto. 3. - Samozřejmě. Ešte aj deň. 4. - Prosim ťa, pozri se na tých ostatných troch. Je to príšerné.
24.00 - Čo sa to tu preboha deje? (Krátka reportáž z nádhernej K9 - pre neznalých : kuchyňa)
- Vy to málo dramatizujete, z toho sa nedá urobiť reportáž.
- To je dés, hrachovku z pytlíku jsem jedla pouze jednou a měla jsem pocit, že naposled. Teď mi dokonce chutná.
- Prosim tě, neber mi furt ten chleba, máš tam svůj.
- Když ten je menší.
- Vy ste ale děti ... (pak už jen neidentifikovatelný mlaskot a hlasité polykání)
- Jedzte to pomaly, bude vám z toho zle. (To je ten, čo už kradne tretiu mandarinku)
1.00 - K9 konečně prázdná. Nenachází se zde ani redaktoři, ani jídlo.
A NA ZÁVĚR (tento raz úplne vážne) : Čo si myslíš o hladovke?
1. - Nemyslím si, že by hladovka byla účinným prostředkem, jak něčeho dosáhnout, ale je lepší, když hladovku drží studenti řetězově, než aby ji drželi lidé až do naprostého vyčerpání.
2. - Je skvělé si dokázat, že mám ještě nějaký zbytek vůle.
3. - Myslím si, že to bolo správne, že sme sa snažili, aby ľudia s neobmedzenou hladovkou prestali.
4. - Som veľmi rád, že sme dosiahli ukončenia neobmedzenej hladovky pana Kňourka. Študenti samozrejme pokračujú v hladovke naďalej.

Výsledky práce komise pro přehodnocení
přístaví, ústavní a právnostik

Komu není shůry dáno,

Když dva dělají demokracii,
není to vždy totéž!

Pýcha předchází demisi.

Padl obušek na studenty.

Hodil vedoucí úlohu do žita.

Kdo na Den studentstva bije,
do Barborky letí.

Komu se nelení,
tomu se zvolení.

Na nový rok ke svobodě krok,
na Hromnice o tři více.

Stalin nikdy nespí.

v obchodním domě "MILOŠ" nekoupí!

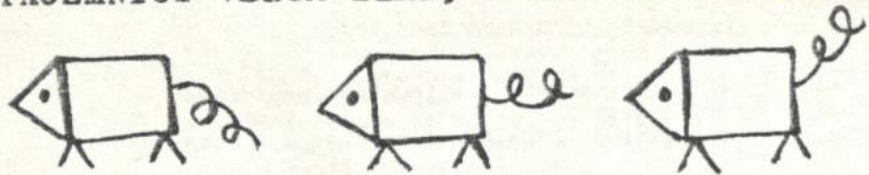

TO JE, SODRUHU
TAJEMNÍKU, NEVHODNĚJŠÍ
OZDOBIČKA
PRO VAŠ!

KRÁSNÉ VÁNOCE
a JEŠTĚ KRÁSNĚJŠÍ
NOVÝ ROK
VŠEM VĚRNÝM ČTENÁŘŮM
přeje RŮŽOVÉ PRAVO

TAJEMNÍCI VŠECH ZEMÍ, ODEJDĚTE DO JINÝCH ZEMÍ!

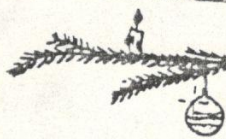
Terminologický slovník z političtiny do češtiny
pro studium starého tisku. / výtažek /

Po výzvě pořádkových sil se shromáždění rozešlo	Byli bití jako žito.
Pro přestavbu máme jiné subjektivní podmínky	Snad o ní vydržíme ještě alespoň dva roky jen hovořit
Buřič Havel	President Václav Havel
Zdravé jádro našeho lidu	Politbyro

MIKES

№ 3
(VÁNOČNÍ)

F.

HALÝ INZERTNÍ A KOMICKÝ ELABORÁT
STUDÁKŮ

U příležitosti pohřbu Režima Totality
se dne 21.12.1989 v 19.30 SEČ koná
v Obecním domě v Praze smuteční

Vánoční koncert

bývalých generálních tajemníků.

Činkují: G.Husák - kontrabas
M.Jakeš - pětistrunný kontrabas
K.Urbánek j.h. - první housle
J.Fojtík j.h. - druhé housle

Program: L.v.Beethoven; Óda na radost
R.Schumann: Snění
A.Dvořák: Humoreska
L.v.Beethoven: Osudová
B.Smetana: Vzpomínka na Plzeň

Vstupenky dostanou zdarma účastníci
pietní akce 20.12.1989 v Paláci kultury.

F.L.RYBA - KAPR NOVODOBÉ KOLEDY ČESKÉ

Co děláte, soudruzi,
co řešíte na schůzi?
Svou vedoucí úlohu
hodili jsme do stohu.

↑ Nápěv: Pašák ovce

Narodil se nový stát,
veselme se.
Václav Havel jde na Hrad
radujme se.
Po veliké strasti
chceme štěstí své vlasti,
dál, dál svobodně chceme žít.

Nápěv zřejmý

Nesem vám noviny, poslouchejte.
Z té české krajiny, pozor dejte.
Mějte svou vůli, na cestě v páli
neusínejte.

I.

VÍTE, JÁ SI
MYSLÍM, ŽE
I TY VÁNOCE...

II.

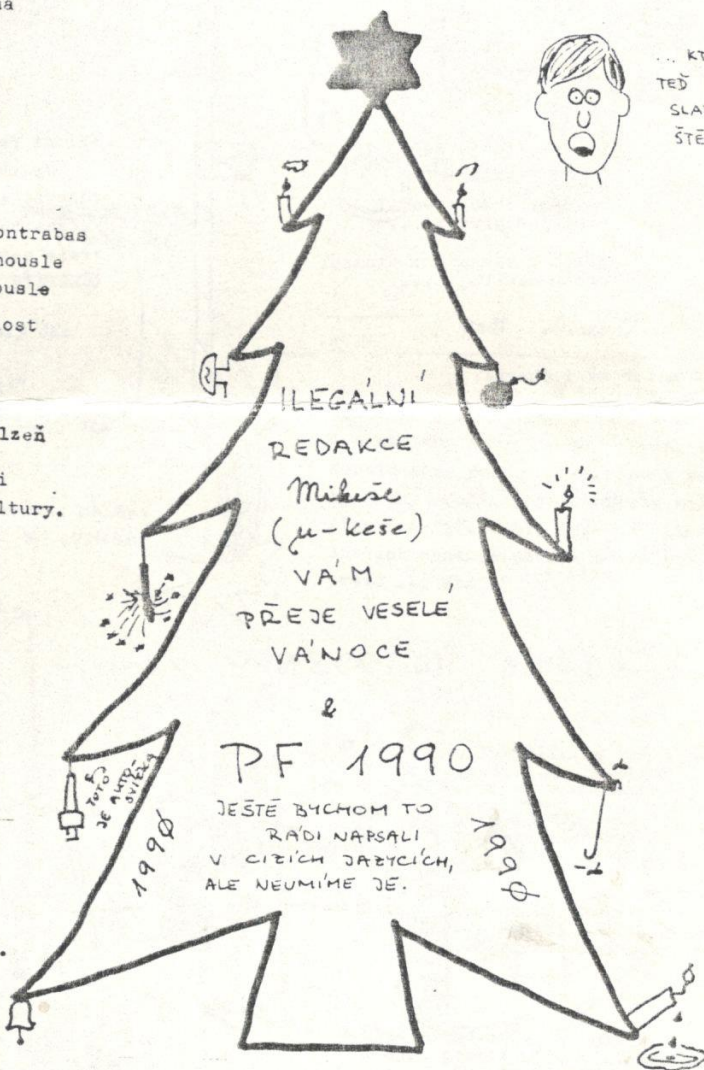

... BUDOU LETOS
KRATŠÍ.
NO ŘEKNĚTE, ...

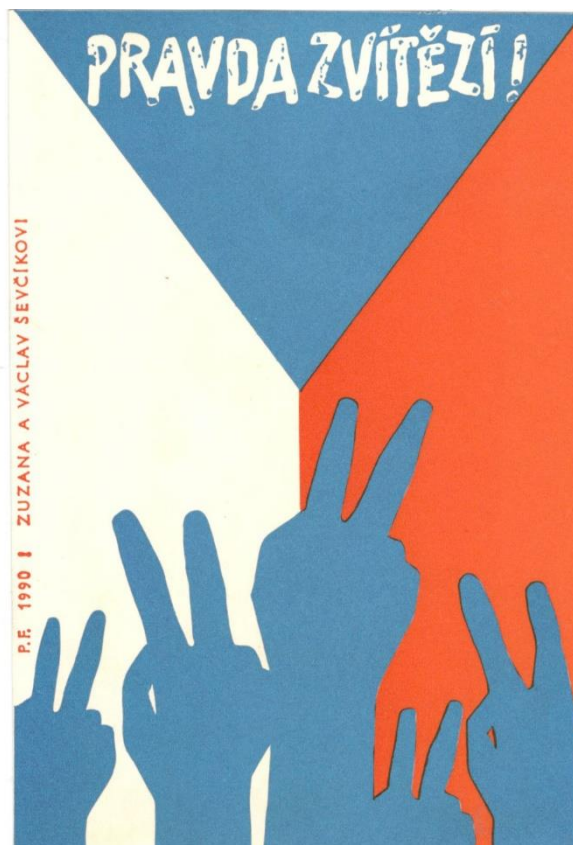
III.

... KDO VÁM
TEĎ BUDE
SLAVIT
ŠTĚPÁNA ?!

Počínaje Novým rokem, budeme zvyšovat cenu Růžového práva na 600,-
ceny původní, tedy ~~500,-~~ PF 1990
VAŠE CENZURA!

magazin_grafoman

Magazín Grafoman

Magazín Grafoman

Vydání k výročí 30 let od Sametové revoluce

Gymnázium Strakonice 2019

Redakce:

Matouš Baloun, Klára Divišová, Kristýna Kokrdová, Tereza Kučerová, Marie Radová, Klára Šebestová, Julie Šišková, Zuzana Vodáková

Barbora Kůtová – šéfredaktorka

Ilustrace:

Barbora Bačová, Barbora Kůtová, Kristýna Mrůzková, Tereza Rodová, Libor Staněk

Sazba:

Barbora Kůtová

Materiály poskytl:

Mgr. Marcela Miková, Ph. D

Děkujeme! 😊

Výtisk je zdarma.

www.m-grafoman.cz